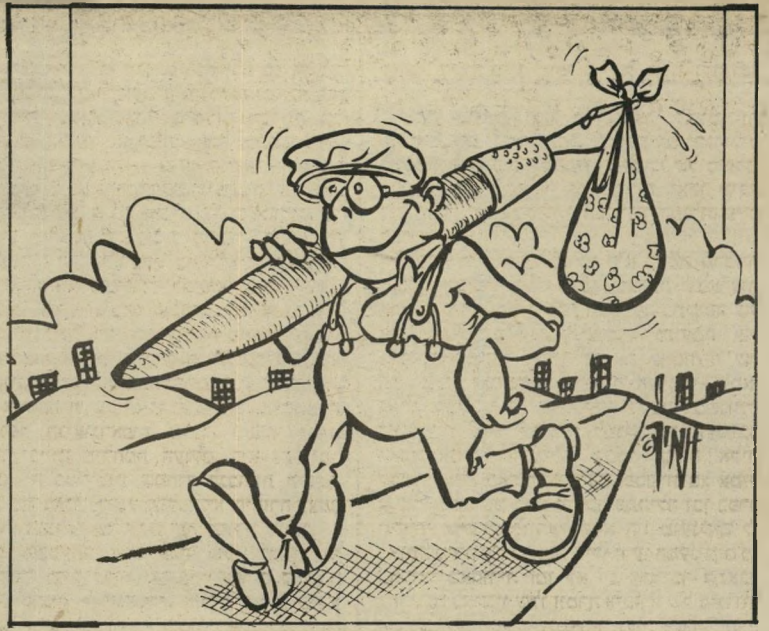

...וראה חבורה של עלמים ועלמות בחלוקים לבנים כשלג...

...יצא אפס קצהו לשוטט בדרכים ולגלות...

— גם מעצם העובדה שאינם עולים ארצה ואינם מתייצבים „בחזית המאבק“ של העם היהודי כדי לקחת חלק בתקומת ישראל.

„אצל מלמוד בולטת הויקה לעולם היהודי, ממשיך א"ב יפה ברשימה הנ"ל, מבלי להצביע על תיפקודה הסיפרותי של ויקה זו, ומבלי לציין במה היא שונה, בתוצאה האמנותית-הסופית, מזיקתו של סופר ערבי אל עולם האיסלאם, למשל. „אין שמץ של ספק שהוא סופר יהודי... אפילו מעיניו של הקורא לתמו לא ייעלם שמאכליו של מלמוד (ז) היו יהודיים, קובע אבא אורן במוסף דבר. אשמתו האחת של הסופר המנוח היתה התעלמות מן הנושא הישראלי, משל היה איש משרד-החוץ, המצווה להגן על האינטרסים של המדינה היהודית, אף כשהמשך דבריו מבחין המבקר כי: „אחרי ככלות הכל הוא היה סופר ולא קולמוס להשכרה ללינה נגד השמצה של בני ברית“, הוא מעלה טענה מזוהר ובולטת סימפאטית בכותבו כי „מלמוד שילם מחיר יקר על העמדת הפנים שכולנו (היהודים) ושאינם יהודים!! עשויים מעור אחד. חברבורות חיית הטרף וצמרה של כבשת-הרש אינו היינו הך. ובירדנו זאת, פגם בשלימות יצירתו, הצלחת שכיסה בה את פיצעו היה צחוקו, וזה לא הועיל.“

תחת הכותרת „אדון הבית“ פורסמו במוסף ידיעות אחרונות דבריו של יאיר הורביץ, אשר צריכים היו להיאמר לרגל קבלתו את פרס אלתרמן. ואולם דברים אלה לא נאמרו באותו מעמד. במקום שיושמעו בו דיברי סופרים, כיאה לאירוע החגיגי שבו חולקו לראשונה הפרסים על שמו של מחבר שימחת עניים, וזה ציבור המזומנים למלל משעמם ולדמגוגיה של עסקני הסתדרות דוגמת נחום פסה, טדי קאופמן, ישעיהו אברך ואחרים.

העדפת העסקנות את עצמה בלטה לא רק על הבימה, אלא גם במודעות הפירסומת שהופיעו בעיתונות היומית, בהן צוינו, בקפדנות רבה, שמם ותוארם של נואמי ההסתדרות: יו"רים, סיו"רים ומזכירים, בעוד ששמות חתני הפרס: משוררים, סופרים, ציירים, מוסיקאים וכו' לא הוזכרו כלל.

אם יש לנהוג סלחנות בבלברים צמאי-פירסום אלה, הרי זה רק משום שמדובר בחלוקתו הראשונה של הפרס. הבה נקווה כי בטקסים הבאים לא יוקראו שיבעת נימוקי השופטים באדישות ובקצב מונוטוני, כדי ששוב לא יפלוש נימוק לתוך נימוק ודיקלום אל תוך דיקלום.

„הוויכוח בין א"ב יהושע לבין אנטון שמאס מידרדר עד לרכילות, מצהיר המשורר הערבי נעים עריידי באינוונטר של קובלנות במעריב. באופן בלתי צפוי מתייצב עריידי, מקורבו של יהושע, לימניו של אנטון שמאס. „בהתחלה היה מעניין מאוד“, הוא כותב. „כעת החיחק (יהושע) לבת... כדאי להזכיר שסופרים יהודים לפרטי הפוליטיקה מתחילים להאמין לשקרים שלהם. אם פוליטיקה בסיפרות — אז בעקרונות, לא בפרטים.“

עריידי מסיים בתמיחה: „מעניין אם בקדנציה הבאה יהיה א"ב יהושע ככנסת — ומטעם מי?“

שמעון צמרת ■

תרבות

מוספים סיפוריים

פטירתו של ברנרד מלמוד עוררה במוספי הסיפרות גל של רשימות ומאמרים, בעלי התייחסות אוססיביית ליהדותו, לתודעתו היהודית, לזיקתו הנפשית אל מדינת-ישראל ולהתבטאויותיו בתחום זה, משל היו אלה קריטריונים סיפוריים, או כישורים נדירים, אשר בכוחם לקבוע את חשיבותו ומעמדו בעולם הסיפרות. „ברנרד מלמוד ראוי היה לזכות בפרס נובל לסיפרות, בעיקר בזכות ראשוניותו בפיתוח ז'אנר חדש: הרומאן היהודי האמריקאי, קובע אמנון הדרי במוסף ידיעות אחרונות. והרי מותר להניח כי אם ספריו של סופר כלשהו הם בעלי עוצמה, עומק ומקוריות, יזכה בפרס הנכסף גם אם יכתוב על יחומרים, ביצות וצרעות, אך כתיבתו איננה ראויה, לא יועילו כל ה'אגרים אותם יפתח או הנושאים האתניים בהם יעסק, אלה גם אלה לא ישכנעו את שופטי הנובל — פרס, אשר באחרונה מרכיב לדבר בו אצלנו, כאילו כבר נשלח בדרכו לישראל וכאילו לתכלית זו, ולשמה בלבד, נכתבת הסיפרות בארץ.“

הנטיה לחטט בתודעתם הדתית והלאומית של סופרים זרים ממוצא יהודי; העקשנות לחשוף בכל-מחיר את זיקתם הנפשית ליהדות ולישראל; ההתחזקות המתמדת של השב"כ האקדמי אחר הדרך בה מצאה היהודיות את ביטוייה ביצירתם; הגאווה הקרתנית במשורר זו המצהיר בגלוי על יהדותו או מפנה-הנפש בעטיו של סופר המצניע פרט אתני זה, כל אלה אינם דוברים בתרבות הישראלית. אדרבא, הם מעמיקים בה שורש והופכים לנורמה ביקורתית מובנת מאליה כביכול, מעין אתגר פסיכולוגי, אשר, למרבה הפלא, איננו מוצא את ביטויו בהמומדות האניגמטיות אלא כחצי תריסר יוצרים לא-ישראלים (יהודים וחיים בארץ).

וכך, כמעט כל התייחסות אל סופרים דוגמת מלמוד (ולאו דווקא בעיקבות פטירתם) מבליטה, לא בלי קרתנות, את „החומרים היהודיים“ ביצירתם, עוד לפני חשיפת המקורות האישיים והאיכויות הקיומיות האחרות המתקיימות בה. רק בשבוע שעבר בלבד הונחו על סדן המוספים הסיפוריים כחצי תריסר יוצרים לא-ישראלים (יהודים ושאינם יהודים) — המשורר הפולני יו"י פייצובסקי, הפילוסוף הגרמני עימנואל קאנט, המשורר הגרמני-יהודי המומר (ששום רחוב לא ייקרא על שמו בתל-אביב) היינריך היינה, הסופר האנגלי מארטין איימס וכאמור ברנרד מלמוד, אשר נדרשו להציג את „הנקודה היהודית“ שלהם. כך מצטט א"ב יפה במאמרו „היהדות כמטאפורה“ (על המשמר) את עמיתו יעקב רבי, שכרך את מלמוד, סול בלו, פיליפ רות, גורמן מייילר וסופרים אמריקאיים אחרים בכריכה אחת וקבע: „אין מנוס בהם (כרומאנים ובנובלות שלהם) מן היהודיות: הם מאוכלסים נפשות פועלות של יהודים, הם נושמים אוויר יהודי... ויש בהם, לרצונם או לאונסם... התייחסות יהודית מובהקת של אדם ועולם...“ בנוסף לזה, כולם סובלים, אם בהכרח ואם בלעדית, מתסביך האשמה היהודי המהולל, הנובע בין השאר — וכי אפשר אחרת?

כששאל את שכנו לפשר הדבר נאמר לו, בנימה רוגזת מעט, שהללו מקבלים הוראות מרחוק, באמצעות הטלפניה, מפרופסור אברקדברה המצוי בשנת-שבתון באוניברסיטת „ירושלים החדשה“ שברוס ארצות-הברית. שכנו, שראה בו שהוא זר, הסביר לו את מהלך הניתוח בקול נמוך: „פעם, כידוע לך, נהגו לפשוט לה את העור, וזהו זה, היום, הוא חיך, „זה אחרת.“ ואז הסביר לו את שלבי הניתוח המתנהל לנגד עיניו, בזה אחר זה: „מתחילים בשני צירי-חיתוך: חתך סינכרוני —

„באותו הרגע עברה לחישה רבה בחבורה ואף המנתחים חדלו לעבוד...“

מן הגרונות ועד לקורקבן, וחתך דיאכרוני — מן הקורקבן ועד לישבן, או מתחילים לשלות, בזה אחר זה, איברים פוטנציאליים — סטריאוטיפים, צופן סיפורתי ואפילו מטבעות-לשון. בשלב השני בורקים בקיבה ומוציאים נורמות חדשות, וטיפוסים דומיננטיים ולבסוף שולפים, בבת אחת, את הפאראדיגמטיקה ואת הסינטיגמטיקה. דבר זה דורש, כראות עיניך, מיומנות רבה, וכל זה כאין וכאפס לעומת השלב הבא: מחלקים את שטח הישבן לטריטוטומיה מסורתית ולדיכור טומיה אוואנגרדית. עורכים אינוונטר ורק אז מגלים, עם קצת מזל, את כל יסודות הפרוסודיה ולעיתים נדירות — גם קצת פונקציות רטוריות...“

ואכן, בשלב זה היתה הגופה קרועה ומקוטעת לקיטעי איברים פנימיים וחיצוניים ומראה — מראה בלחות. באותו הרגע עברה לחישה רמה בחבורה ואף המנתחים חדלו מעבודתם. פקחו את עיניהם ונראו בכוכים וחסידי-אונס: הקשר הטלפאטי עם פרופסור אברקדברה נותק, ואיש לא ידע לחבר את הגופה מחדש. באולם עלתה צחנה נוראה ואפסיקצוה נמלט משם, כל עוד נפשו בו וגופו שלם — לאוויר הצח, מוכן ומוזמן להרפתקות חדשות ומופלאות.

0 קצהו ■

פרק הבא: אפסיקצוה בעיר המשוררים ועוד הרפתקות.

הרפתקותיו המופלאות של אפסיקצוה

(סיפור בהמשכים)

אפסיקצוה נולד בקופסת „קרייקימת“ כחור לה. הרבר הראשון שראה, כשבקע סוף-סוף ממחיצת הקופסה היה — תמונה גדולה של הרצל. אפסיקצוה החליק בירו על סנטרו ומייד ידע שהוא לא הרצל. מתחת לתמונה היה כתוב: „אם תרצו — אין זו אגדה.“ אפסיקצוה — לא רצה.

בבית-הספר למד אפסיקצוה דברים רבים. חלקם האירו את עיניו וחלקם היו נר רגיליו. (הנותרים שימשו אור לגויים). ואלה הם: „את דבר העט — לא תמחה העת“, „מעט-לעט — מתכלה העת“, וכן „מי שעטו בירו — לא תבוא עיתו.“ ואולם מכל המיקצועות אהב את הגיאוגרפיה, שם לימדו אותו על עולם טמיר ומופלא שלא נורע בשום אטלס ובשום מפה, הלא-הוא „עולם הסיפרות.“ אך בגר מעט וכבר יצא אפסיקצוה לשוטט בדרכים ולגלות, במורדגליו, את „עולם הסיפרות.“

הוא עבר על פני „שפל היצירה“, נתלה כחבלי היצירה, חצה את „נדרות היצירה“ וטיפס על „פסגות היצירה“. פעם אף בלע, בכת-אחת, את „פרי היצירה“ והקיא את „גרעין היצירה“ — ועדיין לא ידע מנוח.

עיף מנדוריו, מצא עצמו אפסיקצוה עומד ביום בהיר אחר, אל מול ארמון שכולו מיגדל-ישן. בחוץ היה תלוי שלט ובו כתוב: „המכון הפרובלמאטי לפואטיקה נקדלוגית.“ ועל השער היה כתוב, באותיות גדולות מאוד: „הבא בשערים אלה — ונח את הסיפרות מאחרוניך.“

אפסיקצוה שכבר מאס בסיפרות ובכל עולמה, נמלא שימחה רבה ופסע לתוך האולם הגדול (תרומת הגברת והאדון ג' ג' גולדשטיין מדרום מיוח אוקלהומה, עלי-שם בתם בתהמיצוה שתחיה, העלמה אנה קרנינה גולדשטיין ורדישת שלום לכל החברות בסניף ויצו רמת-השרון ובסביבה ולהתראות) וראה חבורה של עלמים ועלמות בחלוקים לבנים כשל עומדים סביב שולחן ארוך. כאשר התקרב מועץ ראה על השולחן שורעה במערומיה, גוויה של נערה יפהפיה (ביאטריצה?), ועל ביטנה כתוב, באותיות דפוס שחורות: „היצירה.“

עליאף כל תלואותיו הרבות ונדודיו הארוכים גבר יצרו על אפסיקצוה וכבר עמד להושיט את ידו ולמשש בחמוקי הגוויה הרכה. ואולם, ביר ברגע נוכר בכתובת המאיימת שעל השער — וכל תאוותו נשארה בירו.

שני עלמים נאים שפיותיהם חסומים בתד כושות (למניעת זיהום) אחוזו בידיהם איזמלים חדים ועסקו בנייתו הגופה. אפסיקצוה הבחין, לתיהונו הרב, שבשעת המעשה לא היו עיניהם מופנות אל הגופה שאותה ניתחו במיומנות מדהימה, ועיניו של אחר מהם אף היו עצומות.